

Yerel Yönetimler ve Kent Estetiği İlişkisinin İncelenmesi: İstanbul İlçe Belediyeleri

Relationship Between Local Governments and Urban Aesthetics: İstanbul District Municipalities

Aydın Akpınar*

Aynur Atmaca Can**

*Sorumlu Yazar. Arş. Gör., Marmara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Yerel Yönetimler Bölümü
aydin.akpinar@marmara.edu.tr
ORCID: 0000-0002-7392-6205

** Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Yerel Yönetimler Bölümü
aynur.can@marmara.edu.tr
ORCID: 0000-0001-6822-5722

Akpınar, Aydın; Can, Aynur Atmaca. "Yerel Yönetimler ve Kent Estetiği İlişkisinin İncelenmesi: İstanbul İlçe Belediyeleri". *İnşaa 2* (Nisan/April 2024): sayfa/pp. 114–139

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11118454>

Yerel Yönetimler ve Kent Estetiği İlişkisinin İncelenmesi: İstanbul İlçe Belediyeleri

Öz: Bu makalenin amacı, kent estetiğinin hayata geçirilmesi konusunda yetkili birimlerden biri olan yerel yönetimlerin, İstanbul ilçe belediyeleri üzerinden estetik hassasiyetini değerlendirmektir. Çalışma kapsamında otuz dokuz ilçe belediyesinin kent estetiğine yönelik projeleri, organizasyonel yapıları, stratejik hedef ve amaçları ve kent estetik kurulları incelenmiştir. Makalede ulusal ve yerel üst politika belgelerinde kent estetiğine yönelik düzenlemelerin yanı sıra yerel yönetimlerin uygulamaları, örgütlenmeleri ve planları ayrıntılı bir şekilde incelenerek kent mekânının estetik hassasiyetine yönelik nesnel bir değerlendirme yapılması hedeflenmiştir. Bu çalışmanın iki önemli özgül yanı bulunmaktadır. Birincisi daha çok mimari ve kent ve bölge planlama alanında çalışılan kentin estetik boyutunu yönetsel açıdan ele almak, ikincisi ise yerel yönetimlerin estetik yönetim anlayışını/hassasiyetini değerlendiren nicel bir yöntem geliştirmesini mümkün kılmaktır. Bu yönüyle çalışma daha geniş kapsamda uygulanabilir ve geliştirilebilir bir indeks yaratılmasına zemin oluşturabilir. Çalışma ile aynı zamanda yerel yönetimler özelinde tespitler, çıkarımlar ve önerilerde bulunmaktadır. Çalışma kapsamında elde edilen bulgular, İstanbul'daki yerel yönetimlerin %7,7'sinin **yüksek** derece, %66,6'sının **orta** derece ve %25,7'sinin **düşük** derece kent estetik hassasiyetine sahip yerel yönetim birimi olduğunu ortaya koymaktadır. Kent estetiğinin temin edilmesi müdürlük görevlerinde ve stratejik planlarda tatmin edici ölçüde yer verilse de yerel yönetimlerin kent estetiğine dair inisiyatif alarak proje geliştirme, estetik kurulu oluşturma ve denetleyici bir mekanizma oluşturma konusunda yetersiz kaldıkları gözlemlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kent estetiği, kent estetiği kurulları, yerel yönetimler.

Relationship Between Local Governments and Urban Aesthetics: İstanbul District Municipalities

Abstract: The aim of this article is to evaluate the aesthetic sensitivity of local governments, one of the most competent units in ensuring urban aesthetics, through the district municipalities of İstanbul. Within the scope of the study, the projects, organizational structures, strategic goals and objectives and city aesthetic boards of thirty-nine district municipalities were examined. In the article, it is aimed to make an objective assessment of the aesthetic sensitivity of the urban space by examining in detail the practices, organizations and plans of local governments, as well as the regulations for urban aesthetics in national and local top policy documents. This study has two important peculiarities. The first is the management of the aesthetic dimension of the city, which is mostly studied in the field of architecture and urban and regional planning, the second is the development of a quantitative method that evaluates the aesthetic management understanding / sensitivity of local governments. In this respect, the study can provide a basis for creating an index that can be applied and developed in a wider scope. At the same time, the study makes determinations, inferences and suggestions specific to local governments. The findings obtained within the scope of the study reveal that 7.7%

of local governments are **high-level**, 66.6% are **moderate-level** and 25.7% are **low-level** urban aesthetic sensitivity in Istanbul. Although the provision of urban aesthetics is given a satisfactory place in managerial duties and strategic plans, it is observed that local governments are inadequate in developing projects, establishing an aesthetic committee and establishing a supervisory mechanism by taking the initiative on urban aesthetics.

Keywords: Urban aesthetics, urban aesthetics boards, local government.

Giriş

Zıtlıklardan beslenen ve çelişkiler üreten dünyamızda bilimsel olarak doğruyu, ahlâkî olarak iyiyi ve estetik olarak güzeli bulmak ve hayata geçirmek insanlığın ideal gayelerinden biridir. Doğru, iyi ve güzelin özdeşliğinin kurulumunun gerçekleştirilmesinin murat edildiği mekânlardan biri de kentlerdir. İnsanın adeta bir sanat eseri olan kentlerin vücuda getirilmesi sürecinde bilimsel, ahlâkî ve estetik değerlerden beslenir. Bu üç değerden biri olan bilim, kentlerin herhangi bir yerleşim alanından farklı olarak değerlendirilmesinde ayrı bir öneme sahiptir. Kentler, doğaya ve toprağa dayalı bir üretim alanından ziyade bilgiye ve bilimsel birikime dayalı bir üretim mekâm niteliğindedir. Kente dair ahlâkî yaklaşımlar ise özellikle 20. yüzyılın başından itibaren incelenmiş, sosyolojik açıdan birçok disiplinin ve teorinin gelişmesine neden olmuştur. Yeni gelişen bir disiplin olarak kent estetiği; biçimsel ve görsel değerlere indirgenen yalnızca göze hitap eden bir güzellikle tanımlanamayıp aynı zamanda yerin ruhunun olduğu kadar sosyal dokunun çeşitliliğinin ve sürdürülebilirliğinin korunmasını içeren derin değerleri içine alarak anlam ve yorum kazanmaktadır.

Sanayileşme, kentlerin hızlı bir şekilde büyümesinde çarpan etkisi yaratırken, kent mekânının yaşanabilirlik ölçütlerinde olumsuz etkiler yaratmıştır. Bu olumsuz etki kente dair birçok kaygının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu kaygılardan biri de estetik kaygısıdır. Kentlerin doğuşu ve gelişmesinde organik bir biçimde izlenen estetik oluşun sanayileşme ile birlikte kaybolan ve estetik kaygı olarak altı çizilen bu hassasiyetin 19. yüzyılın sonunda Batı dünyasında meydana gelen değişmeler ile günümüzde tekrar gündeme taşınmasına vesile olmuştur. Bu hassasiyet ülkemizde -özellikle İstanbul'da- her ne kadar arzu edilen seviyede olmasa da 2000'li yıllarda bazı gelişmelere tanık olunmuştur.

Kent estetiği ve yerel yönetimler ilişkisini inceleyen çalışmalar literatürde sınırlı bir yer tutmaktadır. Bu incelemeyi somut veriler, uygulamalar ve politikalar üzerinden ele alan çalışmalar ise oldukça kısıtlıdır. Kent estetik kurulları üzerine kaleme alınan çalışmalardan biri Mehmet Çubuk'un "Kent Estetiğinin Kentsel Tasarım Yaklaşımında Anlam Sorunu ve Estetik Kurulları Üzerine" adlı çalışmasıdır. Bu çalışmada Çubuk, kentsel boyutta sanat, tasarım ve estetik üzerine kavramsal bir değerlendirme ve açıklama sunduktan sonra estetik kurulları ve deneyimlerini Türkiye özelinde kronolojik bir şekilde sunmaktadır. Ardından estetik kurulları için bir model ve yeni bir isim önerisinde bulunmaktadır. Çubuk, bu çalışması ile kent estetik kurulu yerine kentsel tasarım komisyonunu önerir. Öneride bulunduğu isim üzerinden de kente yönetişimci, bilimsel ve bütünsel bir şekilde yaklaşılması gerektiğini belirtmektedir.¹

Kent estetik kurulları üzerine yapılan bir başka çalışma kurulların işlevselliğine yönelik karşılaştırmalı bir araştırma ve model önerisini içermektedir.² Kent estetik kurullarının geçmişi ve uygulamalarının performanslarını incelemeyi hedefleyen bu çalışmada çeşitli iller incelenmiş ve Karaman için bir model önerisi sunulmuştur. Çalışmada 2014 yılından günümüze kurulun kent estetik kurullarının kuruluş tarihi, yapısı, üye durumu ve yönetmeliği sistematik bir şekilde ele alınmaktadır. Çalışma kapsamında elde edilen bulgular özetle şu şekildedir:

- i) Kent estetik kurulları, paydaşların varlığına ve görüşlerine göre değil bürokratik yapı altında şekillendiği,
- ii) estetik kurullarının görev alanlarının planlama süreçlerinin dışında olması,
- iii) kurulların, yapıların sadece görünüm boyutu ile yetkilendirilmesi,
- iv) iki kademeli yerel yönetimlerde özellikle ilçe belediyelerinde estetik kurullarının bulunmaması ve
- v) kentsel dönüşüm alanında estetik kaygıların yeterince hakim olamamasıdır.³

¹ Mehmet Çubuk, "Kent Estetiğinin, Kentsel tasarım Yaklaşımında Anlam Sorunu ve Estetik Kurulları Üzerine...", *Tasarım Kuram* 3 (2003), 13-14.

² Hakan Candan vd., "Kent Estetik Kurullarının İşlevselliğine Yönelik Karşılaştırmalı Bir Araştırma ve Karaman İçin Bir Model Önerisi", *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 20/35 (2018).

³ Candan, "Kent Estetik Kurullarının İşlevselliğine Yönelik Karşılaştırmalı Bir Araştırma", 45.

Kent Estetiğini Koruma Amaçlı İdari Kolluk Faaliyeti başlıklı yüksek lisans tezinde estetik kurullarını üç boyutta incelemektedir.⁴ Birinci olarak estetik kavramı ve hukukî bakımdan anlamı, işlevi ve sonuçları ele alınmış, kent estetiğinin hukukla ilişkisi ve kanunlardaki yeri ortaya konulmuştur. Ardından estetik temelli idarî faaliyetlerin temel hak ve özgürlüklerle ilişkisi tartışılmıştır. Estetik ile mülkiyet hakkı, ifade özgürlüğü, din ve inanç özgürlüğü ilişkisi bu boyutta ele alınmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise idarenin kent estetiği üzerindeki faaliyetleri kamu düzeni bağlamında tartışılmıştır. Çalışmanın tespitlerinden biri hukuk alanında estetik düzenlemelerinin belirli bir standartta düzenlenmemiş olmasıdır. Faaliyet alanlarının da net çizilmediği estetik kurullarının Avrupa ülkelerine nazaran yeni olduğu, daha iyi bir işlev kazanması için kentel tasarım rehberlerinin hazırlanması veya kurullara danışmanlık yapabilecek komisyonların oluşturulması gerekliliği vurgulanmıştır.⁵

Bu makale çalışmasının amacı ise son yıllarda ivme kazanan kent estetiğinin somut etkilerini İstanbul özelinde yönetsel bağlamda incelemektir. Literatürdeki kent estetik kurulları üzerine yapılan çalışmaların ifade ettiği eksikliğin altını çizerek, güncel durum ve işlevsellik üzerine bir değerlendirme yaparken ilçelere de odaklanarak ilgi alanında özgün bir araştırma ortaya koymaktır.

Bu bağlamda çalışmadan öncelikle estetik ve kent estetiğine dair kavramsal ve kuramsal bir çerçeve çizilmektedir. Ardından kent estetiğine yönelik literatürde çalışmalar ortaya konulmakta bu çalışmaların eksik bıraktığı noktalar vurgulanmaktadır. Çalışmanın devam eden kısmında Türkiye’de kent estetiğine dair düzenlemelerin yasal ve yönetsel belgeler üzerinden incelenmesi önerilmektedir. Kent estetiğine yönelik önemli ve geniş yetkilere sahip ve çalışmanın kapsamını oluşturan İstanbul ilçe yerel yönetimlerinin düzenlemeleri ve uygulamaları ise daha ayrıntılı bir şekilde incelenecektir. Bu bağlamda İstanbul ilçe yerel yönetim birimlerinin estetik hassasiyetini ölçen beş soru sorulmaktadır:

- i) Estetik kaygısı yerel yönetim birimince gündem olmuş mu?
- ii) Estetik kaygısı yerel yönetim biriminin herhangi bir organizasyonuna yansımış mı?
- iii) Yerel yönetimde estetik kurulu vb. bir yapılanma bulunuyor mu?

⁴ Fethiye Nur Akkaya, *Kent Estetiğini Koruma Amaçlı İdari Kolluk Yetkisi*, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2015).

⁵ Akkaya, *Kent Estetiğini Koruma*.

- iv) Estetik kaygısı yerel yönetimin stratejik plan ve faaliyet raporlarında yer almış mı?
- v) Estetik kurulu var ise bir bu kurul üzerinden estetik kaygısına dair bir de-
netim yetkisi tahsis edilmiş mi?

Bu beş soru ile ilçe belediyelerinin kent estetiği konusunda geçmiş (proje, çalıştay gibi özel girişimleri), mevcut (örgütsel yapılanmaları) ve gelecek (stratejik planları) durumlarına ilişkin bir analiz yapabilmeyi mümkün kılmaktadır. Ayrıca bu kriterler puanlanarak ilçe yerel yönetimleri arasında estetik hassasiyeti yönetsel boyutta derecelendirilmiştir.

Bu çalışmada literatürdeki kent estetik kurulları üzerine yapılan araştırmalardan farklı olarak, ilçelere odaklanarak estetiğine dair mikro ve makro düzeyden ziyade mezo bir bakış açısını ile katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Kent, Mekân, Estetik

Estetik ve yönetimin ilk kesiştiği nokta her ikisinin de kavramsal tartışmalarında duyulara hitap eden boyutudur. Estetik, yalnızca sanatla sınırlandırılmamakla birlikte sanat felsefesinin bir ürünüdür. Yönetim ise tamamen bilim, yetenek veya tecrübeye dayandırılmaz. İyi bir yönetim veya yönetici sanatsal özellikleri ile ön plana çıkabilmelidir. Bu zeminde estetiğin yönetsel boyutu anlatılmaya ve anlaşılmaya çalışılırken kavramsal ve kuramsal çerçevenin sunulması kolaylık sağlayacaktır.

Estetik, güzelin kozasından doğan duyulara hitap eden bir felsefe ve bilim alanıdır. Bilim dünyasına 1735 yılında Baumgarten tarafından kazandırılan ve bilimsel olarak temellendirilen bu kavrama yönelik serüven Antik Yunan medeniyetine kadar dayandırılabilir. “Güzel nedir?” sorusu üzerine yapılan zihin egzersizi, duyum ve duyulur algı anlamına gelen ve estetik kelimesinin kökeni oluşturan *aisthesis*'e de yansımaktadır. Türk Dil Kurumu ise estetiği tanımlarında güzel(lik) duygusu ile temellendirerek sunmaktadır.

Estetik kavramı yalın halinde kullanıldığında oldukça soyut bir anlam ifade ederken önüne aldığı kelimelerle somut bir nitelik kazanabilir. Bunlardan birisi de kentsel estetikdir. Kentsel estetik, özellikle insan ve mekân boyutuna taşındığında farklı formlarda ve silüetlerde karşımıza çıkabilir.⁶ Kentlerde gü-

⁶ Aynur Atmaca Can, “İnsan Mekân Etkileşimi ve Kent Estetiğine Giriş”, *Türkiye’de Yerel Yönetimler*, ed. Recep Bozlağan vd. (İstanbul: Nobel Kitapevi, 2008), 349.

zeli bulma çabası mekâna bir ruh katarken, yine aynı çaba sonucu üretilen yapılar özgünlük de katabilir. Bu özgünlük, insanın duyularına ve algısına hitap ederek haz veya hüznün duymasına sebep olabilir. Bu nedenle kentler estetik boyutu ile incelemeye değer mekânlardır.

Kentler, insan-mekân ilişkisinin en yoğun yaşandığı ve karmaşık ilişkilerin biçimlendirdiği bir çevredir.⁷ Kent estetiği, ortak bir kültürü, mekânı ve zamanı yansıtan toplumun tercihlerinin ve beğeni yargısının yansıması olarak görülebilir. Bu yönüyle kent estetiği belirli bir zaman içerisinde kültürü ve mekânı oluşturan toplumsal değerler sisteminin bir göstergesi olarak ele alınabilmektedir.⁸

Voordt ve Wegen mimari kaliteyi dört başlık altında inceler ve bunlardan biri estetik kalitedir.⁹ Estetik kalite, bir yapının veya mekânın ne ölçüde güzel ve özgün olarak algılandığına bağlıdır. Yapının dönemin kültürünü ve hikâyesini yansıması estetik değeri ile ilgilidir. Kentsel kalite kavramı da yapıların kümülatif yansıması olarak görülebilir. Bir bütünlüğün ifadesi olarak kentlerin kalitesi ise canlılık, duyu, uygun olma, erişim, kontrol, doğal ortam, açık alan, düzen ve sosyal ortam gibi kriterlerle değerlendirilmektedir. Bu kriterler artırılabilir veya sınırlandırılabilir. Ancak bu kriterlerin özünde göze ve duyu hitap etme durumu vardır. Kent, oluşturulan mekân ile insanın hayatını kolaylaştıran fiziki şartlar yaratıp kentliye insanlığını hatırlattığı, geçici olmayan bir mutluluğa ulaştırdığı ve estetik bir haz duymasını gerçekleştirdiği ölçüde estetiğe açılabilir.¹⁰

Her kentlinin estetik kaygılarla oluşturulan, şekillendirilen ve yönetilen bir kentte yaşaması arzu edilen bir durumdur. Bu arzunun doğumu bir hak mıdır yoksa özgürlük kavramı içinde mi yer almalıdır? Burada sorulacak soruyu belirlemek yapılan tartışmayı daha kolay bir hale getirecektir. Sorulardan biri kente estetik değerlerin hâkim olmasının kentli hakkı veya kent hakkı olup olmadığıdır. Diğeri ise kentteki estetik değerlerin kentlilerin mekândaki öz-

⁷ Yusuf Özkarakoç, *İnsan-Çevre Etkileşim Sistemi Bakış Açısından Uyumlu Mimari Çevrenin Estetik Öge ve İlkeleri*, (İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 1981), 53.

⁸ Cliff Moughtin, *Urban Design: Ornament and Decoration*, (Oxford: Butterworth-Heinemann, 1995), 14.

⁹ DJM van der Voordt – HBR van Wegen, *Architecture in Use: An Introduction to the Programming, Design and Evaluation of Buildings*, (Amsterdam: Architectural Press, 2005).

¹⁰ Can, "İnsan Mekân Etkileşimi ve Kent Estetiğine Giriş", 354.

gürlüğüne mi bağlı olduğudur. Bu bağlamda birbiri ile oldukça girift bir yapıya sahip iki kavramı ele almakta fayda vardır.

Hak, iradeye sınırları ölçüsünde müdahale edememe durumu iken özgürlük herhangi bir koşula bağlı olmama ve serbest olma durumudur. Bireyin çeşitli hakları mevcuttur ve bu hakların çoğuna anne karnına düşer düşmez sahip olur. Bir hak sahibi olmak başkalarına sorumluluk yükleyebilir ama özgürlük için bu durum geçerli değildir. Özgürlükte irade devreye girer ve birey bir ter-cih serbestiyeti ile donatılır.

Bu noktada kişi veya kurum, sahip veya yetkili olduğu durumda birtakım öz-gürlüklere sahiptir. Bu yetki o kişiyi veya kurumu mülk sahipliği ve temsilciliği gibi durumlarla tanımlanmıştır. Peki bu sahiplik ve yetkinin özgürlüğü hangi noktaya kadar geçerlidir? Canlıların birlikte yaşam mekânı olan kentte özgür iradesini kullanacak olan yetkili, özgür iradeye sahip olmayan ancak mekânı paylaşan canlıların hakkını ne ölçüde gözetebilecektir?

Yerel veya ulusal fark etmeksizin demokratik yönetimlerde temsilcilerini belirleyenlerin yönetime katılma ve denetleme en doğal haklarıdır. Estetik kaygılarda bu hakkın nasıl korunacağı ise önemli bir soru işaretidir. Kenti şekillendirenlerin özgürlüğü, kentlilerin ve ziyaretçilerin estetik bir mekânda yaşama hakkını ne ölçüde dengeleyebilecektir? Bu sadece kentli “halk”ın hakkı için değil tarihin ve gelecek neslin hakkı için de geçerlidir. Tüm bu tartışmalara ve soru işaretlerine ışık tutacak olan ancak ülkemizde yeterli seviyede gündem olamayan kent estetik kurullarının işlevi önemli bir yere haizdir. Bu kurulların işlevselliği, canlı ve mekân bağlamında kent estetiği konusunda hak ve özgürlüklerin nasıl dengelendiği ile şiddetli bir şekilde doğru orantıya sahiptir.

Hardin, “Ortak Malların Trajedisi” adlı makalesinde dünyada herkesin erişimine ve tüketimine fırsat bulabileceği ortak malların (hava, su, toprak vb.) kullanımına eleştirel bir şekilde yaklaşır. Teknolojik imkanların ve değişim hızının, bu eleştirel yaklaşımın kaleme alındığı yıllarda günümüzde olduğu ölçüde etkili olmadığını kabul edebiliriz. Bu kabul bizi, kentsel ölçekte, estetik kaygıların günümüzde daha önem kazanması gerektiği sonucuna götürebilir.¹¹

Makalede insanlığın, kullanma konusundaki bilinçsizliği ve bu bağlı olarak içerisinde girilen tüketim yarışının ortak malları tükettiğine değinir. Bunu da

¹¹ Garrett Hardin, “The Tragedy of the Commons”, *Science* 162/3859 (1968), 1243-1248.

klasik koyun otlatma örneği üzerinden anlatır. Özetle, eğer her çoban gelecekteki ve diğer koyunların hakkını gözetmeksizin faydasını maksimize etmek için kendi koyunlarını gereğinden fazla otlatırsa ortak bir mal olan otlığın trajedisi yani otlığın sonu olur. Hardin'in tezi ve örnekleri doğaya ait bir kaynağın tüketimi üzerindedir. Ancak biz bu eleştirel yaklaşımı insanın oluşturduğu doğal çevre üzerinden de değerlendirebiliriz. Şöyle ki, her iktidar, yetki veya mülkiyet sahibi kendi faydasını maksimize etmek adına yapılaşmaya veya sahip olduğu yapıyı şekillendirmeye başlarsa estetiğin en önemli şartlarından biri olan bütünlük bozulur bu da duyulara hitap eden estetik hazzın trajedisini yani sonunu getirir.

Böylece sözü edilen kavramsal ve kuramsal bağlam içerisinde kent estetiğinin hayata geçirilmesi büyük önem arz etmektedir. Kent estetiğinin uygulanması sürecinde ise kent estetik kurulları önemli ve etkin kurumsal yapılar olarak görülmektedir. Bu çalışmada yerel yönetimler ve kent estetiği ilişkisinin estetik kurulları bağlamında incelenerek literatüre katkı yapılması hedeflenmektedir.

Türkiye'de Yasal-Yönetmelik Çerçevesinde Kent Estetiği

Kent estetiği ve yönetim ilişkisi bütüncül bir şekilde göle atılan bir taşın yarattığı etki analojisi üzerinden açıklanabilir. Göle atılan bir taşın su ile temas ettiği nokta en küçük çağa sahip olurken derinliği en yüksek çemberdir. Bu çemberler dışarı doğru gittikçe çapı artar ve derinliği azalır. Kent estetiğinin yönetsel boyutu incelendiğinde ise görev ve sorumlulukları itibarıyla en derin etkiye ilçe yerel yönetimleri sahiptir. Ardından -varsa- büyükşehir belediyesi, merkezi ve yerel yönetimleri düzenleyen kanunlar, yönetmelikler ve organizasyonel yapılar gelir. Ancak bu yapıların ki kent ölçeğinden ulusal ölçeğe gittikçe etkisi azalmaktadır, bir çerçeve oluşturması yönüyle de incelemeye değerlidir. Çalışmanın bu kısımda kent estetiğine dair yasal-yönetmelik çerçevesinin değerlendirilmesi yapılacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin yürütme organı olan Cumhurbaşkanlığı, 2017 yılında edindiği yeni hükümet sistemi ile yerel yönetimler alanında birtakım hedefler belirlemiştir. Bu sorumluluk Yerel Yönetimler Politika Kurulu ile sonuç hale gelmiştir. Kurulun görev ve yetkileri şu şekildedir (m.31):

- a) Kentleşme ve yerel yönetim alanında politika ve strateji önerileri geliştirmek,
- b) Türkiye'nin toplumsal, ekonomik ve siyasal gerçekliklerine uygun olarak yerel yönetim politikalarına ilişkin strateji önerileri sunmak,

- c) Göç ve iskân konularında politika önerileri geliştirmek,
- d) Çevre, orman, su ve benzeri alanlarda koruyucu ve geliştirici politika önerileri geliştirmek,
- e) Türkiye'nin kültürel mirasından beslenerek kentleşme politika önerileri geliştirmek,
- f) Akıllı şehircilikle ilgili araştırmalar yaparak strateji önerilerinde bulunmak,
- g) Boğaziçi imar uygulama programları gereği kamu yatırımlarının planlanmasına ilişkin çalışmalar yapmak,
- h) Etkin bir çevre yönetiminin sağlanması için politika ve strateji önerileri geliştirmek.

Yukarıdaki sekiz görev ve yetki, merkezi yönetim kent estetiği üzerine denetleyici ya da düzenleyici bir sorumluluk edinmese de bir vizyon ortaya koyduğunun göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi ile birlikte T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından yayınlanan kalkınma planları ulusal ölçekteki en üst düzeydeki politika belgesi olarak değerlendirilebilir. 2014–2018 tarihleri arasında geçerli olan, 10. Kalkınma Planı'nın Belediye hizmet ve standartlarıyla ve stratejik planımızla ilişkili maddeleri, 10. Kalkınma Planı'nın 303. maddesi:

“Şehir mimarisinin ve peyzajın insan üzerindeki etkisi göz önünde bulundurularak, yapılacak kentsel tasarımların, imar planlarının, toplu konutlar ve kamu binalarının peyzaja, şehrin dokusuna, estetiğine ve kimliğine katkı sağlamasına özen gösterilecek ve kentsel dönüşüm uygulamalarının kültürel kimliğe ve yapıya uygunluğu gözetilecektir. Yurtiçi ve yurtdışındaki kültür mirasımız, toplumun kültür, tarih ve estetik bilincini geliştirecek, kültür turizmine katkı sağlayacak ve afet riskini dikkate alacak şekilde korunacaktır. Kullanıcı odaklı, güvenli, çevreyle barışık, enerji verimli ve mimarî estetiğe sahip yapıların üretimi için tasarım ve yapım standartları geliştirilecektir.”¹²

2019-2023 yıllarını kapsayan 11. Kalkınma Planı'nda “estetik” ibaresine rastlanmamaktadır. Ancak “Şehirleşme” başlığı altındaki;

“Şehirlerin özgün kimliğini geliştirmek üzere; doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunması ve yeniden canlandırılması için İller Bankası A.Ş. Genel

¹² T.C. Kalkınma Bakanlığı, 10. Kalkınma Planı 2014-2018, (Ankara: 2013).

Müdürlüğü (İLBANK) tarafından yerel yönetimlere yönelik destek programı geliştirilecektir.”

“Mekânsal planlama sistemi, merkezi kuruluşlarla iş birliği içerisinde belirlenen ilke ve kurallar çerçevesinde, mahalle düzeyinde etkili katılım mekanizmalarını, izleme ve denetleme süreçlerini içerecek şekilde geliştirilecek; planlama ve uygulamanın mahalli idareler tarafından yapılması esas olacaktır”

gibi politika ve tedbirler kentsel tasarımında yerel yönetimlerin ve yerele özgü değerlerin ön plana çıktığını göstermektedir.¹³ 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile birlikte gelen idari özerklik bu planda mali destek de bulmaktadır.¹⁴

Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi'ne geçişle birlikte Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı'nı düzenleyen bir kararname yayınlanmıştır. Bu kararnamenin Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü'nü düzenleyen 103. maddenin (o) bendi şu şekildedir:

“Yerleşik alanlarda bina ve sair yapılarda görüntü kirliliğine yol açan uygulamaları önleyici tedbirler almak.”

Özellikle Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi'ne geçişle birlikte kent ile ilgili pek çok görev ve sorumluluk İçişleri Bakanlığı'ndan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na devredilmiştir. Bu görev ve sorumluluklar organizasyonel olarak Bakanlığa yansımıştır. Örneğin, Bakanlığın Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü bünyesindeki Kentsel Tasarım Dair Başkanlığı, Estetik Kurulu Sekreteriyasını yürütmekle görevlendirilmiştir.

3194 sayılı İmar Kanunu, kent estetiği ile ilgili düzenlemeleri içeren önemli bir kanundur. Ancak Akkaya kent estetiği bağlamındaki hükümlerinin “sınırlı ve dağınık bir görünüm arz ettiğini” belirtir.¹⁵ Kanunun 8., 10., 21., 27., 39., 40. ve 41. maddeleri kent estetiği bağlamında önemlidir (bk. 2016, s. 28-36). Çalışma kapsamında kanuna 2013 yılında getirilen bir ek madde önemlidir. Bu madde şu şekildedir:

“İlgili idareler, Bakanlıkça belirlenen esaslara göre mimarî estetik komisyonu

¹³ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 11. Kalkınma Planı 2019-2023, (Ankara: 2019).

¹⁴ Büyükşehir Belediyesi Kanunu (İBB), Resmî Gazete 25531 (10 Temmuz 2004), Kanun No. 5216.

¹⁵ Akkaya, Kent Estetiğini Koruma, 28.

kurar. Komisyon, yapıların ve onaylı mimarî projelerinin özgün fikir ifade edip etmediğine karar vermeye yetkilidir. Özgün fikir ifade etmeyenlerde yapılacak değişikliklerde ilk müellifin görüşü aranmaz. Özgün fikir ifade eden mimarlık eser ve projelerinde; eserin bütünlüğünü bozmadığına, estetik görünümünü değiştirmediyse, teknik, yönetsel amaçlar ve kullanım amacı nedeniyle zorunlu olduğuna karar verilen değişiklikler müellifinin izni alınmaksızın yapılabilir.”¹⁶

Maddede görüldüğü üzere mimarî estetik komisyonlarının kurulması zorunlu hale gelmiştir.

5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun Belediyenin Yetkileri ve İmtiyazları başlıklı 15. maddesinin (n), (o) ve (r) bendinde yer alan görev yetki ve sorumluluklar kent estetiği ile ilgilidir. Bentlerin ilgili kısımları şu şekildedir:

“(n) Reklam panoları ve tanıtıcı tabelalar konusunda standartlar getirmek.”

“(o) ... bu alan ve yerler ile taşımalarda çevre kirliliği oluşmaması için gereken tedbirleri almak.

“(r) ... elektronik haberleşme istasyonlarına kent ve yapı estetiği ile elektronik haberleşme hizmetinin gerekleri dikkate alınarak ücret karşılığında yer seçim belgesi vermek”

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 73. maddesine 16/5/2012 tarihli ve 6306 sayılı kanunla ek fıkralar eklenmiştir. Kent estetiği içerisinde değerlendirilebilecek fıkra şu şekildedir:

“Büyükşehirlerde büyükşehir belediye meclisinin, il ve ilçelerde belediye meclislerinin salt çoğunluk ile alacağı karar ile masrafların tamamı veya bir kısmı belediye bütçesinden karşılanmak kaydıyla kentin uygun görülen alanlarında bina cephelerinde değişiklik ve yenileme ile özel aydınlatma ve çevre tanzimi çalışmaları yapılabilir. ... Büyükşehir belediye meclisince uygun görülmesi halinde, büyükşehir belediyesi içindeki ilçe belediyeleri kendi sınırları içinde bu fıkrada belirtilen iş ve işlemleri yapabilir.”

5216 sayılı Belediye Kanunu kent estetiğine ilişkin bir diğer önemli yasal düzenlemedir.¹⁷ Kanunun selefî olan ve 1984 yılında kabul edilen 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararna-

¹⁶ İmar Kanunu, Resmî Gazete 18749 (9 Mayıs 1985), Kanun No. 3194.

¹⁷ “Belediye Kanunu”, Resmî Gazete 25874 (13 Temmuz 2005), Kanun No. 5393.

menin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun'un kent estetik kurulu oluşturulmasına fırsat veren düzenlemesi bu yasaı daha da önemli kılmaktadır. Teşkilat başlığı altındaki 17. maddenin ikinci fıkrası şu şekildedir:

“Birimler, hizmet gereklerine göre, büyük şehir belediye meclisinin kararı ve İçişleri Bakanlığının onayı ile kurulur.”

Bu madde ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) bir danışma kurulu oluşturmuş ve kent estetiğini ilgilendiren konuları bu kurul içerisinde tartışmıştır. Ankara'da benzer bir girişim yaşanmış ancak olumlu sonuçlanmasa da devam eden dönemlerde kimi büyükşehir belediyeleri ve İstanbul'un bazı ilçe belediyelerinde olumlu sonuçlar alınmıştır.¹⁸

5216 sayılı kanunda bu gelişmelere fırsat veren madde 21. maddenin ikinci fıkrasında yeniden düzenlenmiştir ve şu şekildedir:

“Birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi büyükşehir belediyesi meclisinin kararı ile olur.”¹⁹

Maddenin yeniden düzenlenmiş halinde İçişleri Bakanlığı'nın onayının artık mevcut olmadığı görülmektedir. Bu durum genel anlamda yerel yönetimlerin idari özerkliğinin artması şeklinde çalışma özelinde ise kent estetiği konusunda yerel yönetimler daha fazla yetkili hale gelmesi şeklinde yorumlanabilir.

Kanunun diğer maddelerine baktığımızda 7. maddenin (o) bendi aşağıdaki gibidir:

“Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek.”

12/11/2012 tarihli ve 6360 sayılı kanunla yeniden düzenlenen ilçe belediyelerinin görev ve yetkileri arasında sayılan “...mabetler ile sağlık, eğitim, kültür tesis ve binalarının yapım, bakım ve onarımı ile kültür ve tabiat varlıkları ve tarihi dokuyu korumak...” ibaresi kent estetiğine ilişkin düzenlemeler olarak kabul edilebilir.

Tüm bu yasal düzenlemeler ve üst politika belgelerinin yanı sıra İstanbul

¹⁸ Çubuk, “Kent Estetiğinin, Kentsel tasarım Yaklaşımında Anlam Sorunu”, 1-15.

¹⁹ İBB, 5216.

Büyükşehir Belediyesi'nin (İBB) kent estetiğine ilişkin yapılanması ve düzenlemelerine de değinmek gerekir. İBB, aşağıdaki ifadelerde de belirtildiği gibi kent estetiği ile ilgili görev ve sorumlulukları Zabıta Müdürlüğü koordinasyonluğunda Kentsel Tasarım Müdürlüğü'ne yüklemiştir:

“Kent bütününde yapılar ile ilgili cephe silueti ve kent estetiğini gözeten kararlar üretmek.”

“Kent Estetiğini bozan, görüntü kirliliğine neden olan tüm olumsuzlukların önüne geçilmesi amacı ile Zabıta Müdürlüğü ile koordinasyon sağlamak.”

İBB, hem 2015-2019 hem de 2020-2024 stratejik planlarında kent estetiğine ilişkin hedefler belirlemiştir. Bu hedefler 2015-2019 döneminde “Kent estetiğini destekleyen uygulamaları yaygınlaştırmak” iken 2020-2024 döneminde “İstanbul'un kültür ve tarihini yansıtan, sürdürülebilir kent estetiğini sağlamak” şeklindedir. Ayrıca pek çok büyükşehir belediyesinde kent estetik kurulu bulunurken İBB bünyesinde böyle bir oluşumun bulunmadığını belirtmek gerekir.²⁰

Bu bölümün başında belirtilen kent estetiğine dair ilk gelişmeler devam eden kısımda kent estetiğinin düzenlenmesine fırsat veren yasal ve yapısal düzenlemelerle desteklenmiştir. Tüm bu yasal ve yapısal gelişmelerin yanı sıra birçok yönetmeliğin de var olduğunu belirtmek gerekir.²¹ Çalışmanın kapsamı gereği bu belgelere değinilmeyecek ve yerel yönetimler özelindeki kurumsal gelişmelere yer verilecektir.

Yöntem, Kısıtlar ve Bulgular

Literatürde ve çalışma kapsamında yapılan incelemelerde 2000'li yıllarla birlikte kent estetik kurullarının ve buna benzer yapıların varlığında artış olduğu gözlemlenmektedir.²² Eyuboğlu Erşen, 2014 yılı itibariyle ülke genelinde on iki kent estetik kurulunun varlığından söz etmektedir.²³ Çalışmanın kaleme alındığı 2020 yılında bu rakam ilçe düzeyinde kurulan kent estetik kurulları

²⁰ Candan, “Kent Estetik Kurullarının İşlevselliğine Yönelik Karşılaştırmalı Bir Araştırma”, 36-48.

²¹ Mekânsal Planlar, Yapım Yönetmeliği ve Görüntü Kirliliği Kontrol Yönetmeliği vb.

²² Candan, “Kent Estetik Kurullarının İşlevselliğine Yönelik Karşılaştırmalı Bir Araştırma”, 36-48.

²³ Aysun Eyuboğlu Erşen, “Kent Estetik Kurulları Kavramı ve Kırklareli'nin Kentsel Kalitesinin Arttırılmasına Olası Etkileri” Erişim 20 Mayıs 2019.

ve kentsel tasarım birimleri ile ciddi bir artış göstermiştir. Bu çalışma ile İstanbul özelinde güncel veriler sunulacaktır.

Bu makalede, kent estetiğinin hukukî, yönetsel ve organizasyonel boyutları ulusal ve yerel ölçekte tüm boyutları ile incelenmeye çalışılmıştır. Yukarıda yasama ve yürütme erkinin kent estetiğine yönelik uygulamaları ve düzenlemelerine değinilmiştir. Çalışmanın devam eden kısmında yerel yönetimlerin uygulamaları ve düzenlemelerine değinilecektir.

Makale kapsamında, Cumhurbaşkanlığı ve ilgili bakanlıklardaki düzenlemeler, ulusal ölçekteki kanun ve yönetmelikler, ulusal ve yerel ölçekteki planlamalar ve ilgili paydaşların uygulamaların yanı sıra İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesi incelenmiştir. Çalışmanın yöntemi ise bir konuyu nitel ve nicel boyutları ile değerlendirmeye imkân veren ve nicel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analizidir. Bu kapsamda İstanbul'daki otuz dokuz ilçe belediyesi için Google web tarayıcısı üzerinden "... Belediyesi" ve "estetik" araması sonuçları, belediyelerin resmî web sayfaları, belediyelerin ilgili meclis kararları, yönetmelikleri ve belediyelerin 2015-2019 ve 2020-2024 stratejik planları üzerinden yapılan taramalara dair veriler sayısallaştırılarak değerlendirilmiştir.

Çalışma kapsamında otuz dokuz yerel yönetim birimine beş soru sorulmuştur ve aşağıdaki gibi puanlandırılmıştır:

S₁ SORU₁ (1 puan) Estetik kaygısı yerel yönetim birimince gündem olmuş mu?

Bu soru ile ölçülmesi hedeflenen şey, ilgili yerel yönetim birimi için yasal düzenlemeler dışında kent estetiği konusu yerel yönetim birimince bir gündem olmuş ve bu gündemin proje, toplantı ve çalıştay gibi somut bir çıktısının olup olmadığını tespit etmektir. Bu veri soruya verilen cevabın *evet* olması durumunda '1', *hayır* olması durumunda '0' olarak puanlanmıştır.

S₂ SORU₂ (1 puan) Estetik kaygısı yerel yönetim biriminin herhangi bir organizasyonuna yansımış mı?

Bu soru ile ölçülmesi hedeflenen şey, ilgili yerel yönetim biriminin kent estetiğini temin etme görevini belediyenin organizasyonel yapısı içerisinde herhangi bir müdürlük, şeflik vb. birime verilip verilmediğini tespit etmektir. Bu veri soruya verilen cevabın *evet* olması durumunda '1', *hayır* olması durumunda '0' olarak puanlanmıştır.

S₃ SORU₃ (2 puan) Yerel yönetimde estetik kurulu vb. bir yapılanma bulunuyor mu?

Bu soru ile ölçülmesi hedeflenen şey, ilgili yerel yönetim biriminin Kent Estetiği Kurulu/Komisyonu gibi ilçedeki kent estetiği ile ilgili faaliyetleri denetleyen ve onaylayan bir oluşumun olup olmadığını tespit etmektir. Bu veri, soruya verilen cevabın *kurulun 31 Mart 2019 tarihinden sonra oluşturulması* durumunda '2', *kurulun 31 Mart 2019 tarihinden önce oluşturulması*, *kurul ile ilgili bilgiye ikincil kaynaklardan ulaşılması ve kent estetik kuruluna alternatif bir yapılanması mevcut olması* durumunda '1' ve *belediye içerisinde böyle bir oluşum olmaması veya ulaşılamaması* durumunda '0' olarak puanlanmıştır.

S₄ SORU₄ (4 puan) Estetik kaygısı yerel yönetimin stratejik plan ve faaliyet raporlarında yer almış mı?

Bu soru ile ölçülmesi hedeflenen şey, ilgili yerel yönetim biriminin stratejik planlarında kent estetiği ile ilgili strateji, hedef, amaç, faaliyet vb. bir veri olup olmadığını tespit etmektir. Bu veri, soruya verilen cevabın *2020-2024 dönemi stratejik planında bulunması* durumunda '4', *2015-2019 dönemi stratejik planında bulunması* durumunda '2' olarak puanlanmıştır. Estetik konusu bir tespit, öneri vb. şekilde planlarda yer almış ise ilgili dönemin puanına göre '1' puan eksik puanlanmıştır. Örneğin, "... Belediyesi'nin" 2020-2024 dönemi stratejik planında iç paydaş analizi olarak kent estetiği konusuna yer verilmiş ise '3' olarak puanlanmıştır.

S₅ SORU₅ (2 puan) Estetik kurulu var ise bu bir kurul üzerinden estetik kaygıya dair belediyeyi veya hedefleri bağlayıcı bir yetkiye tahsis edilmiş mi?"

Bu soru ile ölçülmesi hedeflenen şey, ilgili yerel yönetim biriminin oluşturmuş olduğu kent estetik kurulu kararlarına bağlayıcı bir nitelik kazandırılıp kazandırılmadığını tespit etmektir. Bu veri, soruya verilen cevabın *evet olması* durumda '2', *hayır olması* durumunda '0' olarak puanlanmıştır. Elde edilen sonuçlarda:

6-10 puan arası *Yüksek Derecede Estetik Hassasiyetine Sahip Yerel Yönetim*;

4-7 puan arası *Orta Derecede Estetik Hassasiyetine Sahip Yerel Yönetim*;

1-3 puan arası *Düşük Derecede Estetik Hassasiyetine Sahip Yerel Yönetim* olarak değerlendirilmiştir.

Çalışma kapsamında böyle bir yöntemin tercih edilmesi beraberinde birtakım soru işaretlerini ve kısıtları getirmektedir. Akıllara ilk gelecek soru "kent estetiğinin" nicel bir analize tâbi tutulup tutulamayacağı üzerine olması tahmin

edilmektedir. Estetik değerler kuşkusuz objektif bir değerlendirmeye tâbi tutulamaz ancak estetik değerlere karşı gösterilen hassasiyet bir kısım bilgi, belge ve uygulamaların incelenmesi ile değerlendirilebilir. Nitekim bu çalışma bu kabulde kurgulanmış ve gerçekleştirilmiştir.

Çalışma kurgusu bakımından bir diğer soru işareti de yerel yönetimlerin kent estetiğine katkı sunan ya da sunmayan faaliyetleri kent estetiği altında değerlendirmesi veya değerlendirmemesi konusu üzerinedir. Her iki ihtimal de mevcuttur. Mesela bir yerel yönetim biriminin, çevre düzenlemelerini kent estetiğine katkı sunan faaliyet olarak değerlendirirken bir başka yerel yönetim biriminin, kent estetiğine katkı sunan faaliyet olarak değerlendirmemesi gibi. Bu noktada önemli olan husus yerel yönetim biriminin ne derecede estetik kaygısının/hassasiyetinin olduğunu tespit edebilmektir. Bu kaygının/hassasiyetin kavram üzerinden değerlendirilmesi başlangıç için uygun görülmüş olup ilerleyen çalışmalarda bu husus daha ayrıntılı bir şekilde işlenebilir.

Çalışmanın en büyük kısıtlarından biri Türkiye'de pek çok alanda olduğu gibi veri ve belge temini üzerinedir. Her belediyenin stratejik planlarına ulaşabilmiştir. Ancak bazı yerel yönetim birimlerinin ilgili müdürlüklerinin yönetmeliklerine ve estetik kurulları ile ilgili meclis kararlarına ulaşamamaktadır. Bunun yanı sıra ulaşılan belgelerin içerik analizine imkân vermeyen formatta yayınlanması çalışma kapsamında ilgili analizleri yapmayı zorlaştıran başka bir husustur.

Verilerin Yorumlanması: Bulgular

Çalışmaya dair bulgular Tablo 1'de özet şekilde sunulmuş ve yerel yönetim birimleri sahip olduğu puana göre sıralanmıştır. Yapılan analizde kent estetiğine dair proje, çalıştay vb. etkinlikler yapan, bir veya birden fazla müdürlüğün görev tanımında kent estetiğine yer veren, kent estetik kurulu oluşturan, stratejik planlarında kent estetiğine yönelik hedef, amaç, faaliyet vb. belirleyen ve tüm bu faaliyetlerini kent estetik kurulu onayına tâbi kılan yerel yönetim birimleri yüksek derece estetik hassasiyetine sahip yerel yönetim birimi olarak değerlendirilmiştir. Yerel yönetimlerin puanları ve sıralamaları bu kriterlerin gerçekleştirilebilirliğine bağlı olarak değişiklik göstermektedir.

Tablo 1. Kent estetiğine dair yerel yönetimlerin değerlendirilmesi

Yerel Yönetim Birimi	S ₁	S ₂	S ₃	S ₄	S ₅	TOPLAM
Kadıköy Belediyesi	1	1	2	4	2	10
Eyüp Belediyesi	1	1	2	4	0	8
Fatih Belediyesi	0	1	1	4	2	8
Beyoğlu Belediyesi	1	1	1	4	0	7
Sancaktepe Belediyesi	0	1	2	4	0	7
Bağcılar Belediyesi	0	1	1	4	0	6
Bakırköy Belediyesi	0	1	1	4	0	6
Beşiktaş Belediyesi	0	1	1	4	0	6
Beylikdüzü Belediyesi	0	1	1	4	0	6
Büyükkçekmece Belediyesi	1	1	0	4	0	6
Çatalca Belediyesi	0	1	1	4	0	6
Kağıthane Belediyesi	1	1	0	4	0	6
Kartal Belediyesi	1	1	1	3	0	6
Maltepe Belediyesi	1	1	0	4	0	6
Sultangazi Belediyesi	0	1	1	4	0	6
Ümraniye Belediyesi	0	1	2	3	0	6
Ataşehir Belediyesi	0	0	1	4	0	5
Sarıyer Belediyesi	0	1	0	4	0	5
Üsküdar Belediyesi	0	1	0	4	0	5
Avcılar Belediyesi	1	1	0	2	0	4
Başakşehir Belediyesi	0	0	0	0	4	4
Çekmeköy Belediyesi	1	1	0	2	0	4
Esenyurt Belediyesi	0	1	1	2	0	4
Güngören Belediyesi	0	0	0	4	0	4
Küçükçekmece Belediyesi	0	0	0	4	0	4
Pendik Belediyesi	0	1	0	3	0	4
Silivri Belediyesi	0	1	0	3	0	4
Sultanbeyli Belediyesi	0	0	0	4	0	4
Tuzla Belediyesi	0	1	1	2	0	4
Arnavutköy Belediyesi	0	1	0	0	2	3
Bahçelievler Belediyesi	0	1	2	0	0	3
Bayrampaşa Belediyesi	0	1	0	2	0	3
Beykoz Belediyesi	0	0	0	3	0	3
Şişli Belediyesi	0	0	1	2	0	3
Zeytinburnu Belediyesi	0	0	1	2	0	3
Esenler Belediyesi	1	0	0	1	0	2
Gaziosmanpaşa Belediyesi	0	1	1	0	0	2
Adalar Belediyesi	0	1	0	0	0	1
Şile Belediyesi	0	1	0	0	0	1

Yerel Yönetimlerin Kent Estetiği Gündemine İlişkin Değerlendirme

Estetik kaygısının yerel yönetim birimince gündem olup olmadığı değerlendirildiğinde on yerel yönetim biriminde on farklı faaliyet tespit edilmiştir (bk. Tablo 2). Bu faaliyetler; atölyeden çalıştaya, seferberlikten seminere pek çok formatta kendini göstermektedir. Bu faaliyetler, kent estetiği konusunun yerel yönetim birimince gündem olduğunu ve buna yönelik somut adım atıldığını göstermektedir.

Tablo 2. Yerel yönetimlerin kent estetiğine dair faaliyetleri

Yerel Yönetim Birimi	Proje, Çalıştay, Seferberlik vb. Faaliyetler	Puanı
Kadıköy Belediyesi	Kent Estetiği ve Planlaması Odak Grubu	10
Eyüp Belediyesi	Şehir, Kültür ve Estetik Seminerleri	8
Beyoğlu Belediyesi	Yaşayan Estetik Şehirler ve Güzel Beyoğlu Projesi	7
Büyüçekmece Belediyesi	Kentsel Estetik Seferberliği	6
Kağıthane Belediyesi	Kentsel Tasarım Ekibi	6
Kartal Belediyesi	Tasarım Araştırma Katılım	6
Maltepe Belediyesi	Yaratıcı ve Yenilikçi Maltepe Atölyesi	6
Çekmeköy Belediyesi	Kentsel Tasarım Projesi	4
Avcılar Belediyesi	Mimarî ve Kent Estetiği Çalıştayı	4
Esenler Belediyesi	Kentsel Estetik Açısından Mekân Atölyesi	2

Yerel Yönetimlerin Kent Estetiğinden Sorumlu Birimleri

İlgili yerel yönetimler incelendiğinde kent estetiğine uygun yapılanma ve buna yönelik denetimlerde bulunma yetkisi genellikle İmar ve Şehircilik Müdürlüğü'ne tahsis edilmektedir. Çalışma kapsamında incelenen on beş yerel yönetim biriminin bu sorumluluğu İmar ve Şehircilik Müdürlüğü'ne tahsis ettiği tespit edilmiştir. İmar ve Şehircilik Müdürlüğü'nün yanı sıra Kentsel Tasarım Müdürlüğü (4), Park ve Bahçeler Müdürlüğü (4), Plan ve Proje Müdürlüğü (2), Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü (2), Fen İşleri Müdürlüğü (2) ve Zabıta Müdürlüğü (1) de kent estetiği ile ilgili görev ve sorumlulukların tahsis edildiği birimleri olarak gözlemlenmektedir. Çalışma kapsamında dokuz yerel yönetim biriminin ilgili birimlerine kent estetiği ile ilgili görev ve sorumluluk tahsis etmediğine (veya tahsis ettiyse hangi birim olduğunun tespit edilemediği bilgisine) ulaşılmıştır.

Bazı yerel yönetim birimleri birden fazla müdürlüğe kent estetiği ile ilgili yet-

ki ve görev tanımlarken, bazıları ise ilgili müdürlük altından kent estetiğine ilişkin görevler yüklediği birimler oluşturmayı tercih etmiştir. Şehircilik ve Kentsel Tasarım Servisi, Kentsel Tasarım ve Şehir Estetiği Birimi ve Kentsel Tasarım Şefliği gibi birimler bu yapılanmalara örnek niteliğindedir.

Kent Estetik Kurulları

Türkiye’de kent estetiğine dair ilk kurumsal gelişmelere 1954 yılında rastlanmaktadır. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) tarafından İstanbul’da bir estetik kurul önerisi ve talimatname teklifi kent estetiğinin sağlanmasına yönelik ilk girişim olarak kabul edilmektedir. İstanbul Belediyesi’nden ve TMMOB’dan seçilen üyelerle oluşturulan kurulun yetkisi konusundaki tartışmalar ve estetik kavramına ilişkin objektif bir kriter belirlenmemesi bu girişimin başarısız olarak sonuçlanmasına neden olmuştur.²⁴

Kent estetik kurulları, komisyon veya komite olarak adlandırılabilir.²⁵ Uluslararası ölçekte ise kentsel sanat kurulu, kentsel tasarım komisyonu veya kentsel planlama komisyonu olarak da nitelendirilebilmektedir. Hangi isimle adlandırılırsa adlandırılınsın bu kurullar, “yaşam standartlarını yükseltmek adına, çevreyi estetik hale getirme” amacıyla oluşturulmuştur. Çalışmanın bulguları kısmında gözlemleneceği üzere kent estetik kurullarının tanımı ve işlevi kent yöneticilerinin ve kurul üyelerinin estetik algısına göre değişiklik göstermektedir.²⁶ Lobo, estetik kurulların iki önemli rolü olduğunu belirtir. Bunlardan birincisi olası kötü ve sağlıksız bir durumun doğmasını engellemek amacıyla izlemek/gözlemek, ikincisi ise mevcut somut örneklerden beslenerek hazırlanan bir rapor ve yerel estetiğe yönelik bir *doktrin/öğreti yaratmaktır*. Lobo’nun tanımından yola çıkarak kent estetik kurullarının tanımı “yerele ve yerin ruhuna özgün niteliği korunurken, kentin bu özgün yönüne zarar verecek faaliyetlere karşı önlem almak veya müdahale etmek” şeklinde yapılabilir.²⁷

Kent estetik kurullarına 19. yüzyılın son on yıllarında rastlanabilir. Örneğin 1890 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nin Boston eyaletinde belediyeye

²⁴ Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB), *Mimarlar Odası Birinci Çevre İdare Heyeti Raporu*, (İstanbul: Kutumanis Yayınevi, 1954). O. İkinci, *Mimari ve Kentsel Çerçevde Kalite Arayışları Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (İstanbul: İTÜ, 1995).

²⁵ Çalışma kapsamında “kent estetik kurulu” olarak ele alınacaktır.

²⁶ Çubuk, “Kent Estetiğinin, Kentsel tasarım Yaklaşımında Anlam Sorunu”, 7-8.

²⁷ M. D. Lobo, *Commission Esthetique Special Report* (2000).

bağlı sanat komisyonu kurulmuştur. Bu komisyon, kentte yer alacak sanat eserlerinin nerede konumlandırılacağı konusunda yasal olarak yetkilendirilmişti.²⁸ İngiltere’de ise 1900’lerin ilk on yıllarından itibaren barınma ve planlama ile ilgili yasal gelişmeler, yerel otoritelere kent estetiği konusunda yetki vermektedir.²⁹ Ancak yerel otoritelerin bu yetkisinin yalnızca takdire dayalı ve binaların dış görünüşüyle ilgili olduğu belirtilmektedir.³⁰ 20. yüzyılda Batı dünyasında estetik kaygılarla kent planlaması ilişkin çok sayıda ve çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Günümüzde ise yerel otoritelere bağlı planlama komisyonları olarak karşımıza çıkmaktadır.³¹

Kent estetik kurullarının varlığı, ilçe kapsamında kent estetiğini ilgilendiren -başta denetim olmak üzere- her konuda önemli bir yere sahiptir. Tablo 3’te görüldüğü üzere kent estetik kurulları farklı isimler altında tezâhür edebilmektedir. Yirmi kurulun varlığının yanı sıra on dokuz ilçede böyle bir kurulun var olmayışı önemli bir husustur. Yerel yönetimlerin hassasiyet derecelerine puanları göz önüne alındığında kurulun varlığının önemli olmadığı anlaşılmaktadır. Kurulun mevcut belediye yönetiminde kurulması ve kararlarının bağlayıcı olması önemlidir. İstanbul ilçelerindeki estetik kurullarının ağırlıkla 2015 yılı ve sonrasında kurulmuş olmaları da diğer dikkat çekici bir husustur.

Yapılan içerik taramaların kent estetik kurullarının oluşturulmuş olmasının, etkin bir şekilde faaliyet gösterdikleri anlamına gelmediğini göstermektedir. Hatta bazı stratejik planlarda “kent estetik kurulunun aktifleştirilmesi” şeklinde hedef ve göstergeler bulunmaktadır. İstanbul ilçeleri özelinde kent estetik kurulları incelendiğinde bir başka tespit, kurulların oluşturulmasında belediye başkanının veya ilgili müdürlüğün yetkilendirilmesi üzerinedir. Kurulun dışarıdan ve uzman üyeleri olmadığı sürece arzu edilen etkinliğe erişmesi oldukça zor görülmektedir.

²⁸ Kübra Şen, *Kamusal Alanlarda Kentsel Estetik Bağlamında Karar Vericiler-Estetik Kurullar* (İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004).

²⁹ Akkaya, *Kent Estetiğini Koruma*, 22-24.

³⁰ John Punter, “A History of Aesthetic Control: Part 2, 1953-1985: The Control of the External Appearance of Development in England and Wales”, *The Town Planning Review* 58/1 (1987), 29-62.

³¹ Örnek için bk. Michigan Municipal League, “Planning Commissioners Handbook” (Erişim 30 Aralık 2019).

Tablo 3. Yerel Yönetimler, Kent Estetik Kurulları ve Kuruluş Tarihleri

Yerel Yönetim Birimi	Kurul	Kuruluş Yılı	Puanı
Kadıköy Belediyesi	Mimarî Estetik Komisyonu	2019	10
Eyüp Belediyesi	Mimarî Estetik Komisyonu	2020	8
Fatih Belediyesi	Kent Estetiği Komisyonu	2017	8
Beyoğlu Belediyesi	Estetik Kurulu*	-	7
Sancaktepe Belediyesi	Mimarî Estetik Komisyonu	2020	7
Bağcılar Belediyesi	Mimarî Estetik Komisyonu	2016	6
Bakırköy Belediyesi	Kent Mimarî Estetik Komisyonu*	2007	6
Beşiktaş Belediyesi	Mimarî Estetik Komisyonu	2018	6
Beylikdüzü Belediyesi	Mimarî ve Estetik Komisyonu	2016	6
Çatalca Belediyesi	Mimarî Estetik Komisyonu	2018	6
Kartal Belediyesi	Estetik Kurulu	2015	6
Sultangazi Belediyesi	İlçe Mimarî Estetik Komisyonu	2017	6
Ümraniye Belediyesi	Mimarî Estetik Komisyonu	2019	6
Ataşehir Belediyesi	İlçe Tasarım Birimi	2010	5
Esenyurt Belediyesi	Şehir ve Estetik Komisyonu*	-	4
Tuzla Belediyesi	Kentsel Estetik Komisyonu	2013	4
Bahçelievler Belediyesi	Mimarî Estetik Komisyonu	2020	3
Şişli Belediyesi	Estetik Kurulu*	1999	3
Zeytinburnu Belediyesi	Mimarî Estetik Komisyonu	2017	3
Gaziosmanpaşa Belediyesi	Kent Estetiği Kurulu	2016	2

*Kurula ikincil kaynaklardan erişilmiş veya kuruluş tarihine erişilememiştir.

Stratejik Planlarda Kent Estetiğinin Yeri

İstanbul ilçelerinin 2015-2019 ve 2020-2024 dönemlerine ait stratejik planları incelendiğinde neredeyse bütün planlarda kent estetiğine değinilmektedir. Bazı yerel yönetimler, kent estetiğini bir stratejik amaç/hedef olarak belirleyip ilgili birimini tanımlayıp ve bütçesini tahsis ederken bazı yerel yönetimler ise kent estetiğine yönelik yalnızca tespit ve önerilerde bulunmaktadır. Kent estetiği ve stratejik plan ilişkisi iki noktada önemlidir. Bunlardan birincisi kent estetiğinin, planları hazırlayanların ilgili uzmanlıklarına ve yerel yönetim birimi ile ilişkisine bağlı olarak farklı düzeylerde ele alınmasıdır. Bazı yerel yönetimlerin planları geçmiş dönemle karşılıklı incelendiğinde bu fark daha net hissedilmektedir. İkincisi ise önceki bölümlerde değinildiği gibi kent

estetigi ile ilgili görev ve sorumluluklar ağırlıkla İmar ve Şehircilik Müdürlüğü'ne tanımlanırken stratejik planlarda kent estetiğine ilişkin düzenlemeler, ağırlıklı Park ve Bahçeler Müdürlüğü sorumluluğuna bırakılmaktadır.

Kent Estetik Kurullarının Bağlayıcılığı

Tablo 1'de görüldüğü üzere yalnızca iki yerel yönetim birimi kent estetik kuruluna bağlayıcı bir yetki tanımlanmıştır. Bunlardan biri Kadıköy Belediyesi diğeri ise Fatih Belediyesi'dir. Kadıköy Belediyesi, 2020-2024 stratejik planın performans göstergesi olarak "Mimarî estetik komisyon kararlarına uyum oranı" ve faaliyet olarak "Mimarî Estetik Komisyonu kurularak yapı ruhsatı öncesi mimarî projelerin Komisyon'a sunulması" ibarelerine yer vermektedir. Fatih Belediyesi ise faaliyet olarak "Kent Estetik Komisyonu tarafından ilçe genelinde ruhsat ve tadilat projelerinin cephe tipolojilerinin ... belirlenmesi ve onay işlemlerinin gerçekleştirilmesi" ibaresine yer vermektedir.

Kent estetik kurullarının kurulması ve aktifleştirilmesinin yanında stratejik planlarda yer bulması, kent estetiği konusunun gelecekte de yerel yönetim biriminin gündeminde olacağını göstermesi itibarıyla önemlidir.

Değerlendirme ve Sonuç

Kentler, medeniyetin doğuşunu temsil eden mekânlar olması sebebiyle estetik boyutu toplumun ve kentin medenileşme düzeyine bağlı olarak gelişmiştir. Sanayi devrimi ile birlikte demografik ve yapısal bir şekilde kentleşmenin artması beraberinde estetik kaygısının doğmasına da neden olmuştur ve bu kaygı çok geçmeden düşünsel alanda yer bulmaya başlamıştır. Günümüzde ise bu kaygının günden güne arttığını belirtebiliriz. Ancak bu kaygı mimarî alanda bulunduğu karşılığı mevcut literatür incelendiğinde yönetim disiplini alanında bulamadığı gözlemlenmektedir.

Merkezi yönetim ve yerel yönetim teşkilat yapısını düzenleyen kanunlarda, yönetmeliklerde ve üst politika belgelerinde yer bulan kent estetiğinin bir nevi damıtılmış hali bir yerel yönetim birimlerinin yönetmelikleri, uygulamaları ve yapılanmalarında görülebilir. Çünkü yerel yönetimler, kent estetiğinin sağlanmasında yerele en yakın yönetim birimi olması sebebiyle bu konudaki yetkili merciler olarak görülebilir. Kent estetiği konusunda yerel yönetimleri incelemek oldukça önemlidir. Çünkü bina ve yapıların sunduğu mikro, siluet gibi metropol ölçeğinin sunduğu makro bir inceleme alanından ziyade kentsel siyaseti ve dinamikleri daha iyi anlamlandırmayı sağlayan mezo bir bakış açısı ve inceleme alanı belirlenmiş olur.

İlçe yerel yönetim birimlerinin kent estetiğine dair sorumluluklarının idarî, siyasî, ekonomik, kültürel, tarihi ve topografik olmak üzere çok boyutu bulunmaktadır. Ayrıca estetik değerleri objektif kriterlere bağlı olarak değerlendirmek de mümkün değildir. Ancak kent estetiği bilinci ve hassasiyeti nispeten ölçülebilir ve değerlendirilebilir niteliktedir. Bu da gerçekleştirilen faaliyetler, birim içi örgütlenmeler, mevcut yapılanmalar, plan ve programlar ve tüm bunlar arasındaki ilişkiye ilişkin incelemeler sonucu okunabilir ve yorumlanabilir. Bu makale ile İstanbul ilçe yerel yönetim birimleri üzerinden yerel yönetim birimlerinin kent estetiğine yönelik bilinci ve hassasiyeti idari yapıları ve belgeleri üzerinden analiz edilmeye çalışılmıştır.

Yapılan analizler sonucu %7,7 gibi oranda çok az sayıda yerel yönetim biriminin kent estetiği konusunda yüksek hassasiyete sahip olduğu gözlemlenmiştir. Yerel yönetim birimlerinin %66,6'sının orta derece ve %25,7'sinin düşük derece kent estetik hassasiyetine sahip olduğu tespit edilirken kent estetiğinin hayata geçirilmesi konusunda bir veya birden fazla birime yetki verme hususunda genel durumun iyi olduğu gözlemlenmiştir. Bu birim(ler) -ağırlıklı- İmar ve Şehircilik Müdürlüğü olurken Park ve Bahçeler, Kentsel Tasarım, Kentsel Dönüşüm vd. birimler de kent estetiği konusunda sorumluluk alabilmektedir. İstanbul'daki ilçe yerel yönetim birimlerinin kent estetiğine dair geçmiş ve planlanan faaliyetleri incelendiğinde bu genel durum aynı derecede olumlu değildir. Yerel yönetim birimlerinin yalnızca %25'inin kent estetiğine yönelik bir proje, çalıştay vb. etkinlik gerçekleştirdiği bilgisine erişilmiştir. Yalnızca %50'sinin de kent estetik kurulu/komisyonu oluşturduğu bilgisi elde edilmiştir ve oluşumların çoğunluğu aktif faaliyet göstermemektedir. Yirmi estetik kurulu/komisyonun yalnızca beş tanesi 2019 yılı ve sonrasında kurulmuştur ve yalnızca iki tanesine stratejik planlarda yer verilmiştir.

Kent estetik kurullarının kent estetiğinin hayata katılması için varlığı ve işlevliliği önem taşımaktadır. Ancak ilçe yerel yönetim birimlerindeki bu oluşumlar incelendiğinde yerel yönetimlerin yasama veya yürütme birimlerinden veya birimlerine verilen yetki sonucu oluşturulduğu görülmektedir. Kurulların, alanında uzman ve yerel yönetim dışından da katılımın olduğu bir ekipten oluşması ve aldığı kararların bağlayıcı niteliğinin bulunması kent estetiğinin yönetsel anlamda temin edilmesine önemli bir husustur.

Çalışma kapsamındaki ilçe yerel yönetim birimlerinin stratejik planları puanlama sisteminde görüldüğü gibi kent estetiğine ilişkin önemli belgeler olarak değerlendirilmiştir. Bu belgeler, kent estetiğine ilişkin planladığı faaliyetleri,

tanımladığı sorumlu birimi, belirlediği performans göstergesi ve ayırdığı bütçesi itibariyle stratejik ve önemli niteliktedir. Tablo 1’de gözlemlendiği üzere çalışma kapsamındaki yerel yönetimlerin yaklaşık %50’sinin kent estetiğine ilişkin faaliyetler planladığı, sorumlu birim/birimler belirlediği, performans göstergesi/göstergeleri oluşturduğu ve bütçe ayırdığı gözlemlenmektedir. Altı yerel yönetim biriminin ise son iki dönemdeki stratejik planların kent estetiğine ilişkin hiçbir ibare kullanmaması dikkat çekici bir sonuçtur. Her ne kadar puanlama sistemini etkilemeyip kent estetiği ile ilgili çoğu yerel yönetim birimi kent estetiği ile ilgili görev ve sorumlulukları İmar ve Şehircilik Müdürlüğü’ne tanımlasa da stratejik planlarda kent estetiğine ilişkin faaliyetlerin genellikle Park ve Bahçeler Müdürlüğü, Fen İşleri Müdürlüğü ve Plan ve Proje Müdürlüğü birimlerinin sorumluluğuna verildiği gözlemlenmiştir. Bu veri yerel yönetim birimlerince kent estetiğinin, park-bahçe yapımı, ağaçlandırma ve sokak lambası gibi çevre düzenlemeleri işlevleri olarak algılandığını göstermektedir.

Son olarak çalışma kapsamında elde edilen bulgular ve yapılan analizler sonucu yerel yönetimler tarafından kent estetiğine yönelik çalıştaylar, toplantılar, projeler düzenlemek hem yönetim hem de kent sakinleri nezdinde estetik bilinci ve hassasiyetinin oluşmasına katkı sunabilir. Bu tür faaliyetler aynı zamanda kent sakinlerinin kentlerine daha fazla ilgi göstermesine vesile olabilir. Kent estetik kurulları, estetik değerlerin kentte yer bulması için önemli oluşumlardır. Estetik kurullarının oluşumu kentin tarihini ve kültürünü bilen ilgili alana hâkim bir ekip ile sağlanmalıdır. Bu bağlamda üniversitelerin ilgili bölüm öğretim üyeleri ve araştırma merkezleri ve katılımın en önemli mekanizmalarından biri olan kent konseyleri ile ortak çalışmalar yürütülebilir. Stratejik planlar kentlerin geleceğinin tayin edilmesinde önemli belgelerdir. Bu belgeler hazırlanırken kent estetiğinin temin edilmesine yönelik planlar ayrıntılandırılmalı, kent estetik kurulları ile ilişkilendirilmesi ve park-bahçe düzenlemesi anlayışının ötesinde bir yaklaşım ile kenti ve yerel yönetim birimini tanıyan bir ekiple oluşturulmalıdır. İlçede kent estetiğine yönelik faaliyetler ve projeler üst politika belgeleri ve yerel yönetim birimi içinde koordineli ve uyumlu bir şekilde planlanabilir.

Kaynakça

Çalışma kapsamında İstanbul Büyükşehir Belediyesi dahil olmak üzere İstanbul'un tüm ilçe belediyelerinin 2015-2019 ve 2020-2024 Stratejik Planları ve meclis kararları incelenmiştir.

Akkaya, Fethiye Nur. *Kent Estetiğini Koruma Amaçlı İdari Kolluk Yetkisi*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2015.

Belediye Kanunu (Kanun No. 5393). *Resmî Gazete* 25874 (13 Temmuz 2005).

Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun (Kanun No. 3030). *Resmî Gazete* 18453 (9 Temmuz 1984).

Can, Aynur Atmaca. "İnsan Mekân Etkileşimi ve Kent Estetiğine Giriş". *Türkiye'de Yerel Yönetimler*. ed. Recep Bozlağan vd. 331-362. İstanbul: Nobel Kitapevi, 2008.

Candan, Hakan vd. "Kent Estetik Kurullarının İşlevselliğine Yönelik Karşılaştırmalı Bir Araştırma ve Karaman İçin Bir Model Önerisi". *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 20/35 (2018), 36-48.

Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. *Resmî Gazete* 30474. (10 Temmuz 2018).

Çubuk, Mehmet. "Kent Estetiğinin, Kentsel tasarım Yaklaşımında Anlam Sorunu ve Estetik Kurulları Üzerine...". *Tasarım Kuram* 3 (2003), 1-15.

Ekinci, O. *Mimari ve Kentsel Çerçeve Kalite Arayışları Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. İstanbul: İTÜ, 1995.

Eyuboğlu Erşen, Aysun. "Kent Estetik Kurulları Kavramı ve Kırklareli'nin Kentsel Kalitesinin Arttırılmasına Olası Etkileri". Erişim 20 Mayıs 2019. <http://acikerisim.kirklareli.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/20.500.11857/367/UPAD-2014.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Hardin, Garrett. "The Tragedy of the Commons". *Science* 162/3859 (1968), 1243-1248. <https://science.sciencemag.org/content/162/3859/1243>

İBB, Büyükşehir Belediyesi Kanunu (Kanun No. 5216). *Resmî Gazete* 25531 (10 Temmuz 2004).

İmar Kanunu (Kanun No. 3194). *Resmî Gazete* 18749 (9 Mayıs 1985).

Lobo, M. D. *Commission Esthetique Special Report* (2000).

Moughtin, Cliff *Urban Design: Ornament and Decoration*. Oxford: Butterworth-Heinemann, 1995.

Özkarakoç, Yusuf. *İnsan-Çevre Etkileşim Sistemi Bakış Açısından Uyumlu Mimari Çevrenin Estetik Öge ve İlkeleri*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 1981.

Punter, John. "A History of Aesthetic Control: Part 2, 1953-1985: The Control of the External Appearance of Development in England and Wales". *The Town Planning Review* 58/1 (1987), 29-62.

Şen, Kübra. *Kamusal Alanlarda Kentsel Estetik Bağlamında Karar Vericiler-Estetik Kurullar*. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004.

T.C. Kalkınma Bakanlığı. *10. Kalkınma Planı 2014-2018*. Ankara: 2013.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. *11. Kalkınma Planı 2019-2023*. Ankara: 2019.

TMMOB, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği. *Mimarlar Odası Birinci Çevre İdare Heyeti Raporu*. İstanbul: Kutumanis Yayınevi, 1954.

Voordt, DJM van der. -Wegen, HBR van. *Architecture in Use: An Introduction to the Programming, Design and Evaluation of Buildings*. Amsterdam: Architectural Press, 2005.

SULTANBEYLİ BELEDİYESİ

İnsan ve Şehir
akademisi

insanvesehir.net/insa/

   /insanvesehirakademisi

ISSN 3023-5340

9 773023 534005

01